Helal Kazanç Örneği

CÂBİR B. ABDULLAH

Radiyallahu Anhu

اِسْتَغْفَرَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لَيْلَةُ الْبَعِيرِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ مَرَّةً

"Efendimiz (sas) leyletü'l-ba'ir/ deve gecesi tam yirmi beş defa benim için istiğfar etti."

(İbn Esir, *Usdü'l-Ğabe*, I, 494)

"Zalimlerin zulümlerini görmemek için Allah gözlerimi aldı. Keşke gözümün gittiği gibi kulaklarım da gitseydi de onlara dair haberleri de ne işitseydim, ne de bilseydim!"

Câbir b. Abdullah (ra)

(İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 439)

Adı	Câbir b. Abdullah
Anlamı	Zorla yaptıran, galip gelen
Künyesi	Ebû Abdullah/ *Abdullah'ın babası*
Lakabı	Tespit edilemedi.
Baba Adı	Abdullah b. Amr b. Haram
Anne Adı	Enise bint Aname b. Adîyy
Kabilesi	Selemeoğulları/ Hazrec
Doğum Yeri	Medine
Doğum Yılı	N. Öncesi, 3/ Miladî, 607
İslam'a Girişi	Nübüvvetin 12. yılı
Sohbet Süresi	11 yıl
Rivayeti	1540
Savaşları	Hamrâülesed, Hendek, Hayber vs.
Görevleri	Komutanlık, muallimlik
Vefat Yeri	Baki Kabristanlığı/ Medine
Vefat Yılı	Hicrî, 78/ Miladî, 697
Vefat Yaşı	90

Helal Kazanç Örneği
CÂBİR B. ABDULLAH
(Radiyallahu Anhu)

Allah'a hamd, O'nun Resûlü'ne salât ve selam, tüm mü'minlere de selam olsun.

O'na (cc) yine sonsuz hamdler olsun ki yüreğimize yeterli olmasa bile Efendimiz'in, O'nun pak ellerinde yetişen ashâbın sevgisini ve sevdasını koydu. O sevda olmasa yürümeye takati olur mu insanın ... Ashâbı sevenlere; Allah sevdiklerinin hatırına güçlerine güç katıyor, enerjilerine enerji katıyor, ihlâslarını ziyadeleştiriyor, sözlerini güzelleştiriyor, amellerini kaliteleştiriyor... İnşallah biz de sevenlerden oluruz da bu güzel mükâfatların sahiplerinden birileri de biz oluruz.

82 İl 82 Sahâbî deyip yola çıktık; gaye ve amaç belli, istedik ki kulluğun en hasını ve en güzelini ortaya koyan o güzide insanlardan Allah'a (cc) kul olma adına yürüdüğümüz bu kulluk yolunu biraz daha kaliteleştirmek, imanlarımıza ve amellerimize sahâbenin rehberliğinde seviye kazandırtmaktı. Bilinen bir gerçek var ki *muhabbet marifet ile akalı bir durumdur. Yani sevmek tanımakla olur.* Öyleyse insan ne kadar tanırsa o kadar sever ne kadar severse o kadar da onların yolunda olur. Bugün kendisine misafir olacağımız isim Saâdet asrının çok özel ve güzel bir ismi olan Câbir b. Abdullah'tır. Câbir b. Abdullah'ı biz Zonguldak ile ilişkilendirdik.

Câbir b. Abdullah ve Zonguldak

Câbir b. Abdullah'ın Zonguldak için seçilmesinin sebebi ise şu oldu: Zonguldak ilimiz başta madencilik olmak üzere, tarım, hayvancılık ve ba-

lıkçılık gibi zorlu şartlar altında evlerine helal lokma götürmenin derdinde olan insanların yoğunlukta olduğu bir şehirdir. Özellikle madenlerde yerin yüzlerce metre altında, her gün ölümle burun buruna bir mücadele vererek, başka iş dalları ile mukayese edilse pek de hak ettikleri bedelleri almamalarına rağmen; yine elin/başkalarının emeği ile değil, kendi ellerinin emeği ile alınlarının teri ile helal lokma kazanmanın gayretini verenlerin çok olduğu bir şehirde, anlatılacak en güzel isim Câbir b. Abdullah olmalıydı. Bundan dolayı biz de onu seçtik ve onun hayatının üzerinden bazı hakikatleri duymak istedik.

Sahâbeyi Tanımanın Yolları

Bir noktaya dikkatlerinizi çekerek Câbir b. Abdullah'ın hayatına geçmek istiyorum. Ashâb-ı Kirâm efendilerimizi tanımanın birkaç farklı yolu vardır. Meselâ, onların hayatlarını bize anlatan kitapları okuyarak biraz olsun onları tanıyabiliriz. Onların kendi sözlerinin üzerinden onları tanıyabiliriz. Onlar hakkında söylenmiş sözler üzerinden onları tanıyabiliriz. Meselâ; bir sahâbî hakkında Efendimiz'in (sas) bir beyanı, ona verdiği bir lakabı, yaptığı bir duası o sahâbînin tanınmasına büyük katkı sağlar. Ayrıca başka hususlar da vardır; bunların hepsini bir araya getirdiğinizde tanımak istediğiniz sahâbî efendimiz hakkında bir malumat sahibi olabilirsiniz. Onları tanımanın bir yolu da hem de mühim bir yolu da o sahâbî efendimizin naklettiği hadislerdir. Bu gün adını bildiğimiz 10.000 sahâbî efendilerimizin ancak yüzde 10'u yani 1000 tanesi Efendimiz'den hadis rivayet etmişlerdir.[1] Kimi çok etmiş: Ebû Hureyre, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbâs, Enes b. Mâlik, Hz. Aişe ve Câbir b. Abdullah gibi, kimi de az rivayet etmiştir ya da bir iki rivayette bulunmuştur. Az ya da çok, rivayet edilen o hadisin üzerinden, o nebevî mesajların ilk ravisi, işiteni olan sahâbî efendimizin şahsiyetini tanıma noktasında ipuçları yakalarız. Çünkü genelde insan karakter, mizaç ve kabiliyeti nispetinde duyduğu sözleri zihninde tutabiliyor ve bunları başkalarına aktarabiliyor. Özel olarak hadis nakli için istihdam edilenler dışında, birçok sahâbî efendimiz kendi ile alakalı rivayetleri zihinlerinde tutuyor; karakter

[1] Muhammed Emin Yıldırım, *Sahâbeyi Nasıl Anlamalıyız?*, s. 145.

ve mizaçlarına uygun düşen rivayetleri hafızalarında daha iyi saklıyor, yeri gelince de bunu ümmet ile paylaşıyorlardı.

Câbir b. Abdullah da zihnine, hafızasına kayıt ettiği nebevî sözleri bu ümmet ile paylaşan hem de çokça paylaşan yiğitlerden biridir. Müksirûn, yani çok hadis rivayet eden 9 sahâbînin altıncısıdır. Bilindiği üzere, en fazla hadis rivayet eden sahâbî Ebû Hureyre'dir; o 5374 hadis rivayet etmiştir. İkinci sırada 2630 hadis ile Abdullah b. Ömer, üçüncü sırada 2286 hadis ile Enes b. Mâlik, dördüncü sırada 2210 hadis ile Hz. Aişe, beşinci sırada 1660 hadis ile Abdullah b. Abbâs gelmektedir. Sonra altıncı sırada Câbir b. Abdullah 1540 hadis ile o kutlu silsilede yerini almaktadır.[2] Onun rivayet ettiği 1540 hadis bugün akaid, ibadet, ahlak ve muamelat sahalarında bizim dertlerimize derman olacak nice hakikatler sunmaktadır.

Câbir b. Abdullah'ın Rivayet Ettiği Üç Hadis

Câbir b. Abdullah'ın aktardığı 1540 hadisten üç tanesini size aktarmak istiyorum. Siz bu hadisler üzerinden de neden Zonguldak'ta meclisimizin sahibi o, buradan daha iyi anlayacaksınız. Diyor ki Câbir b. Abdullah: "Efendimiz (sas) bir gün bize çok önemli şeyler söyledi ve sözlerini şöyle bitirdi: **"Helal olan dünyalığı alınız ve haram olanı terk ediniz."** [3] Yani helal ile yetininiz. Bugün bazı cahillerin dediği gibi, ille de bunu söz ile demeleri de gerekmiyor, fiilî olarak dedikleri gibi: *"Helal, haram ver Allah'ım; garip kulun yer Allah'ım!"* demeyiniz. Helal ile yetininiz, unutmayınız ki: *Helal dairesi geniştir, keyfe de kâfidir.*

Efendimiz (sas), helale sahâbîyi teşvik ederken onun nasıl elde edileceğini de bize beyan ediyor. Aişe annemizin ve Câbir b. Abdullah'ın naklettiği bir hadiste: **"Hiç kimse kendi elinin emeğinden daha temiz, daha helal bir kazanç elde edemez!"**[4] diyor. İnsanın elinin emeğiyle, alnın teriyle elde edilen kazancın en temiz kazanç, en bereketli sermaye olduğunu beyan ediyor.

[2] Muhammed Emin Yıldırım, *Sahâbeyi Nasıl Anlamalıyız?*, s. 146-149.
[3] İbn Mace, *Ticarât*, 2.
[4] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 466.

Üçüncü rivayeti de şudur: Sahâbe içerisinde çok mühim simalardan biri de şüphesiz Muaz b. Cebel'dir. Sahâbe nesli içerisinde 10 âlim sayılacaksa, onun adı en üstlerdedir. Büyük bir fakih, âlim ve kâdı olan Muaz, bu ilmi elde ederken, farklı mecralardan temin ettiği kaynaklarla hayatını sürdürmemiş, babasının ve dayısının malı üzerinden zahmetsizce bir ömür yaşamamıştır. Ya nasıl elde etmiştir o büyük ilmi? Elinin emeği ile çalışmış hem de ne çalışma; sonrada ilim tahsil etmiştir... Ödediği emek büyük olduğu için Allah (cc) onun işine de ilmine de çok az yaşamasına rağmen ömrüne de büyük bir bereket vermiştir...[5] Hayatının bu alanı anlaşılsın diye bir rivayet aktaracağım zaten... O büyük insan, tarlada bahçede çok çalıştığı için elleri nasırlaşmıştır. Bir gün Efendimiz'in (sas) huzuruna geldiğinde, Efendimiz (sas) ellerini uzatmış ama Muaz ellerini O'na doğru uzatmakta biraz tereddüt etmiştir.[6] Efendimiz (sas) bu tereddütünün sebebini sorunca; "Ya Resûlullah! Tarla bahçe işlerinde çalışmaktan ellerim nasır tuttu. Sizin ellerinizi incitmek istemediğimden ellerimi size uzatmadım!" demişti. Efendimiz (sas): **"Uzat ey Muaz uzat o ellerini!"** demiş, sonra o ellerin nasır bağlayan avuç içlerini öpmüş ve demişti ki: **"Bu el Allah ve Resûlü'nün sevdiği eldir. Bu ele cehennem azabı dokunmayacaktır!"**[7]

Câbir b. Abdullah o günden sonra ne zaman Muaz'ı görse o ellerini öpecek ve kendi nasırlaşmış ellerini de ona gösterecekti. İşte o güzide insanlar, dünyaya meydan okuyan o yiğitler, dünyaya hidayet nurunu taşıyan o bahtiyarlar; o kadar çok iş yaptılar ki saatlerce anlatsak bitiremeyiz; o kadar işi yaparlarken de hep helal kazandılar, kimselere yaslanmadılar, helal daire içerisinde kalabildiler.

İşte biz bugün sahâbe içerisinde bu yönü ile öne çıkmış bir isim olan Câbir b. Abdullah'ı tanımak, onu hayatının bereketli sayfalarından hayatla-

[5] Muaz b. Cebel, Hicret'ten 18 yıl önce, yani miladî 603 yılında Medine'de doğmuş, 18 yaşlarında iken iman etmiş ve Hicret'in 17. yılında, miladî olarak da 638'de 35 yaşlarında Amevâs taununda vefat etmiştir. Kabri, bugün Ürdün içerisinde kalan Ağvarüşşimâliye'dedir. Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe,* III, 1847, 1848; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* V, 187-190.

[6] Bazı rivayetlerde bu olayın kahramanı Sa'd b. Muaz'dır. Bkz. Ebû Dâvûd, *Buyû,* 4; Tirmizî, *Buyû,* 4.

[7] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* I, 405, 416.

rımıza izler taşımak için buradayız. Öyleyse gelin o bereketli hayatın sayfalarını beraberce çevirelim.

Hayatına Kısa Bir Bakış

Câbir b. Abdullah b. Amr b. Haram, Medineli ensârdan Selemeoğulları'ndadır. Babası Abdullah b. Amr, sahâbenin yiğitlerinden biridir. Es'ad b. Zürâre'nin vesilesi ile imana yürümüş, Akabe Biatları'nda bulunmuş, bir şehadet sevdalısı ve aşığı olmuş bir yiğittir. O güzel sahâbî Bedir'de şehadet aşkı ile yanıp tutuşmuş, ama istediği o şehadete Uhud'da kavuşmuştur. [8]

Annesi Nüseybe bint Akabe b. Adiyy[9] ya da bir diğer rivayete göre Enise bint Aname b. Adiyy'dir. O da babası gibi Medine'nin ilk iman edenlerindendir. [10]

Hz. Câbir'in bir rivayete göre 7, diğer bir rivayete göre ise 9 kız kardeşi vardır. [11] 10 kişilik bu ailenin çalışanı sadece baba Abdullah b. Amr olduğu için epey zorlanıyor, ailesini geçindirmek için ciddi gayretler sarf ediyor. Kendilerine ait küçük bir bahçede gece-gündüz demeden çalışarak evlerine helal lokma götürmenin mücadelesini vermektedir. [12]

Böyle bir zeminde Câbir b. Abdullah, miladî 607'de yani nübüvvetten 3 yıl önce Medine'de doğuyor. Mus'ab b. Umeyr, Kur'ân öğretmeni olarak Medine'ye geldiğinde Câbir 15 yaşlarında bir delikanlıdır. Onun nurlu yüzüne ve dilinden dökülen Kur'ân ayetlerine vurulmuş ve babası gibi iman etmiştir. Nübüvvetin 13. yılında rivayetlerdeki sıralamaya göre ikinci, farklı bir sıralamaya göre üçüncü ve sonuncu Akabe Biatı'na, o da babası ile katılmıştır. O önemli ve son biata, Mus'ab b. Umeyr, 73 erkek, 2 kadın; 75 kişi ile gelmişti; o 75 kişinden biri Câbir'in babası Abdullah, bir diğeri de o günler

[8] Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1099, 1100; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 343, 344.
[9] İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, I, 292.
[10] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2435; İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 432.
[11] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 433.
[12] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1099; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 343.

16 yaşlarında olan Câbir'in kendisi idi. Hatta yıllarca bunu bir gurur nişanesi olarak dile getirecek: *"O topluluğun en genci bendim"* diyecekti. [13]

Yapılan bu Akabe Biatı'ndan sonra artık Yesrib imana bağrını açmaya başlamış, Müslümanlar da gruplar halinde hicret etmişlerdi. İman adına evlerini, barklarını, işlerini aşlarını hatta bazıları eşlerini bile terk ederek Medine'ye gelmiş, ensâr da neleri var neleri yoksa her şeylerini bu iman kardeşleri ile paylaşmışlardı. Abdullah b. Amr, çok istemesine rağmen 10 çocuklu evinde kimseyi misafir edememişti. Bunun ızdırabını da yüreğinden hiç düşürmemişti. [14]

Mescid-i Nebevi'nin inşası bitince Efendimiz (sas) hemen, aynı mekanda bir mektep inşa etmişti. Adı Suffa olan bu mektep, sahâbenin ilim kalelerini yetiştiren bir pota olmuştu. O potada pişen belli bir kıvama gelen isimlerden biri de Câbir b. Abdullah idi. Belki orada geceleyenlerden biri değildi; ama o tarladan bahçeden fırsat bulduğunda, yorgunluğunu bir hurma ağacının altında oturup dinlenerek atmıyor, bağ ve bahçelerin serinlikleri altında da zaman geçirmiyor; koşa koşa mescide geliyor, ruhunun açlığını dinlediği sohbetlerle gideriyordu. Bugünün insanına bu hal çok şeyler söyler değil mi! Bakın bugün 12 saatini, 14 saatini, 16 saatini işte geçiren insanlar olarak bizler gerçekten yoruluyoruz, yorgun ve argın bir şekilde evlerimize gidiyoruz. Peki, nasıl dinleniyoruz evlerimizde... Oturuyoruz televizyonun karşısına, elimize alıyoruz sihirli alet olan kumandayı, biz onu kumanda ettiğimizi zannediyoruz; ama o, sihirli kutu oradan oraya bizi götürerek saatlerimizi işgal ederek, bizi kumanda ediyor. Sonra kalkıp bu halde yatağa giriyoruz. İki, üç saat zihnimizi, yüreğimizi, gözlerimizi kirletip yatağa girdiğimiz için de tam anlamı ile ne uyuyabiliyor ne dinlenebiliyoruz. Ama bu kadar yorgunluğun altında kalkıp bir sohbete gitsek, belki bize garip gelecek ama yine de söyleyeceğim; orada uyuklasak hatta uyusak, yine de istifade etmiş oluruz. Çünkü Allah (cc) için bir araya gelen o topluluğa, melekler rahmet edecektir, velev ki orada yatsa bile... [15]

[13] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 432.

[14] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1099.

[15] Bu konuda hadis kitaplarımızda geçen birçok rivayet vardır. Onlardan bir tanesini örnek olsun diye burada aktarmak istiyoruz. Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre Efendimiz (sas) buyurmuş-

İşte Câbir b. Abdullah gerçek manada dinlenmenin nasıl olduğunu bilen biri olarak, Peygamber'in mescidinde ruhunun açlığını gidererek dinleniyor, doyuyor.

Bedir'e Doğru

Günler böyle geçerken Bilal'in sesi duyuluyor. Bilal, Bedir için asker istiyor. O gün Câbirlerin evinde bir tartışma başlıyor. 50 yaşlarında olan baba Abdullah b. Amr: "Ben gideceğim" diyor Bedir'e; 18 yaşlarında bir delikanlı olan oğul Câbir: "Hayır, ben gideceğim" diyor. Baba Abdullah en sonunda diyor ki: "Oğlum bir sürü kız kardeşin var, ikimizden birinin kalıp burada ailemiz ile ilgilenmesi lazım. Bu sefer ben gideyim, bir dahaki sefer sen gidersin!" Böylelikle Câbir ikna oluyor: "Tamam" diyor. Babası oğluna sarılıyor; diyor ki: "Oğlum baban dönmek için gitmiyor, Allah ve Resûlü uğrunda ölmek için gidiyor, sen de babana dua et, bana şehadet Bedir'de ulaşsın! Eğer ben şehadete ulaşırsam, kardeşlerin sana emanettir." Câbir, hiçbir şey diyemiyor; sarılıyor babaya ve gözlerinden yaşlar boşanıyor.[16] Bir şehadet sevdalısı olan baba Abdullah b. Amr, Bedir'e doğru yürürken hep Mübeşşir

---

lardır ki: *"Allah Teâlâ'nın yollarda dolaşıp Allah'ı ananları tespit eden seyyah melekleri vardır. Bunlar Cenâb-ı Hakk'ı anan bir topluluğa rastladıkları zaman birbirlerine: "Gelin! Aradıklarımız burada!" diye seslenirler ve o meclistekileri dünya semâsına varıncaya kadar kanatlarıyla çevirip kuşatırlar. Bunun üzerine Allah Teâlâ, meleklerden daha iyi bildiği halde yine de onlara "Kullarım ne diyor?" diye sorar. Melekler: "Sübhânallah diyerek, seni ulûhiyyetine yakışmayan sıfatlardan tenzih ediyorlar, Allâhü ekber diyerek tekbir getiriyorlar, Elhamdullillah diyerek sana hamdediyorlar ve senin yüceliğini dile getiriyorlar, derler. Konuşma şöyle devam eder: "Peki onlar beni gördüler mi ki?" Hayır, vallahi seni görmediler. "Beni görselerdi ne yaparlardı?" Şayet seni görselerdi sana daha çok ibadet ederler, şânını daha fazla yüceltirler, ulûhiyyetine yakışmayan sıfatlardan seni daha çok tenzih ederlerdi. "Kullarım benden ne istiyorlar?" Cennet istiyorlar. "Cenneti görmüşler mi?" Hayır, yâ Rabbi! Vallahi onlar cenneti görmediler. "Ya cenneti görseler ne yaparlardı?" Şayet cenneti görselerdi onu daha büyük bir iştiyakla isterlerdi, onu elde etmek için büyük gayret sarfederlerdi. Bunlar bana neyden sığınıyorlar?" Cehennemden sığınıyorlar. "Peki, cehennemi gördüler mi?" Hayır, vallahi onlar cehennemi görmediler. "Ya görseler ne yaparlardı?" Şayet cehennemi görselerdi ondan daha çok kaçarlar, ondan pek fazla korkarlardı. Bunun üzerine Allah Teâlâ meleklerine: "Sizi şahit tutarak söylüyorum ki ben bu halde olan kullarımı bağışladım" buyurur. Meleklerden biri: "Onların arasında bulunan falan kimse esasen onlardan değildir. O buraya bir iş için gelip oturmuştu, deyince Allah Teâlâ şöyle buyurur: "Orada oturanlar öyle iyi kimselerdir ki onların arasında bulunanda asla şakî olmaz. (Lâ yeşkâ bihim celisühüm!)"* Buhârî, *Daavât*, 66; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 251-252, 358-359.

[16] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1099; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 343-344.

b. Abdülmünzir'in yanındadır. Zaten ikisi birbirini çok severlerdi. Mübeşşir, büyük sahâbî Ebü Lübabe'nin kardeşidir.[17] Yol boyunca sohbet etmişlerdir ve sohbetlerinin konusu ise hep şehadet olmuştur... Birbirlerine sen şehit olursan şöyle olur, ben şehit olursam böyle olur diye bir şeyler anlatıp durmuşlardır... Ama Bedir'de şehadet o gün Mübeşşir'e nasip olacaktır, Abdullah b. Amr ise Medine'ye sağ-salim dönecektir. Baba ile oğul Medine'de buluşunca, Câbir babasının sağ-salim dönüşüne seviniyor ağlıyor; baba Abdullah ise: "Olmadı oğlum olmadı, babana bu seferde şehadet nasip olmadı; Mübeşşir gitti o şerefe nail oldu, ama bana olmadı" deyip ağlayacaktır.[18] Sahâbenin bu sevdasını gerçekten anlamakta zordur, anlatmakta...

Bedir'den döndükten sonra Abdullah b. Amr'ın dualarında hep şehadet olacaktı. Yatarak bu duayı yapmayacaktı, yine tarlada, bahçede çalışacak; ama dilinden de bu duayı düşürmeyecekti. Bir gün rüyasında Mübeşşir b. Abdülmünzir'i görecekti. Mübeşşir'i cennette oradan oraya dolaşarak görecek ve merakla: *"Ey Mübeşşir! Sen Bedir'de ölmedin mi? Şimdi nasıl cennete girdin ve orada dolaşmaya başladın"* diye soracaktı. Mübeşşir diyecekti ki: "Allah beni diriltti ve beni cennetine aldı. Hiç tahmin edemediğim rızıkların ve nimetlerin sahibi kıldı, şimdi ben cennette isteğim yerden, istediğim yere gidip duruyorum!" Bu halde uyandı Abdullah ve koşup bu rüyasını Efendimiz'e (sas) anlattı. Efendimiz (sas) rüyayı dinleyince dedi ki: "**Müjde ey Ebû Câbir! Bu sana ulaşacak şehadetin haberidir!**" Abdullah bunu duyunca ağlamaya başladı ve dedi ki: "Ya Resûlullah! Yani şehadet bana ulaşacak mı?" Efendimiz: "**İnşallah**" dedi. [19]

İmtihan Meydanı Uhud

Bedir'in arkasından bir yıl geçince Uhud'a doğru yürüyeceklerdir Müslümanlar... Yine Câbirlerin evinde bir tartışma vardır. Baba ben gideceğim diyor, Câbir ben gideceğim diyor. Câbir babasına diyor ki: "Babacığım! Sen demedin mi bir sen bir ben gideceğiz cihada... Sen Bedir'e gittin, sıra bende; şimdi de ben gideceğim!" Baba Abdullah diyor ki: "Evet oğlum dedim, halen sözümün arkasındayım, ama ben senden bu seferlik hakkından vazgeçmeni

[17] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, V, 53.
[18] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 343.
[19] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 343.

istiyorum. Bu sefer hakkını bana ver, bir dahaki sefere sen gidersin!" Câbir yok diyor. Başka bir şey olsaydı baba, kesinlikle seni nefsime tercih ederdim, ama bu meselede benden fedakârlık bekleme! Bu sefer ben gideceğim!" Abdullah b. Amr, bir türlü oğlu Câbir'i ikna edemeyince diyor ki: "Gel o zaman gidelim Efendimiz'e... Onun yanında halimizi dile getirelim, O'nun verdiği hükme de rıza gösterelim." Tamam diyorlar ve Efendimiz'in (sas) huzuruna gidiyorlar. Efendimiz (sas) ikisini de dinliyor, ikisinin de cihad ve şehadet aşkına hayran oluyor, ama herhangi bir hüküm vermiyor, çünkü ne dese biri kırılacak, bunun üzerine diyor ki: **"Ben sizin işinize karışmam! Gidin bu meseleyi kendi aranızda halledin, karara bağlayın!"**[20] Dışarı çıkıyorlar; Baba Abdullah, oğlu Câbir'in ellerinden tutuyot: *"Ey Oğulcuğum! Biliyorsun sen bana Allah'ın dünyalık olarak en büyük armağanı ve nimetisin. Allah seni bana 9 kız çocuğundan sonra nasip etti. Vallahi Ben dünyada Resûlullah'tan sonra insanlar içerisinde en fazla seni seviyorum. Ama ikimizden biri ailemizin yanında kalmalı, kız kardeşlerin bakıma muhtaç, onlara sahip çıkmalı. Eğer işin sonunda şehadet olmasaydı vallahi ben seni nefsime tercih eder, seni gönderirdim. Ama Mübeşşir beni çağırdı, gel dedi. Ne olur bırak beni ben gideyim"* dedi ve oğluna gördüğü rüyayı, bu rüyayın Efendimiz (sas) tarafından yapılan tabiri anlattı. Bunun üzerine Câbir, artık söyleyecek bir söz bulamadı ve "peki" dedi. Baba sevincinden sarıldı oğluna ve ağlamaya başladı. [21] Böylece Câbir, Uhud'un meydanına o günler 51-52 yaşlarında olan babasını dönmemek üzere yolcu etti. Gerçekten Abdullah b. Amr, o gün çok istediği şehadete o meydanda kavuşacak, Uhud'un 70 şehidinden biri de o olacaktı. Hem de nasıl biliyor musunuz! Uhud'un ilk demlerinde, Müslümanların ilk şehidi olarak, şehadete yürüyecekti.

Savaşın neticesini sabırsızlıkla Medine'de bekleyen Câbir, Uhud'un o zor hallerini haber alınca Uhud'a doğru koşmuş, gördüğü manzara karşısında sarsılmıştı. O gün o meydanda yaralanmayan yoktu, Efendimiz de yaralanmıştı; içlerinde Hz. Hamza'nın, Abdullah b. Cahş'ın, Mus'ab b. Umeyr'in, Sa'd b. Rebi'nin, Câbir'in halası Hind'in kocası olan Amr b. Cemuh'un ve babası Abdullah b. Amr'ın bulunduğu 70 kişi şehit olmuştu. Câbir b. Abdullah,

[20] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 343.
[21] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 344.

o meydanda babasının cesedini aramaya başladı. Bir yere geldi, ama sahâbe bırakmıyordu oraya Câbir gitsin. Neden? Çünkü babası oradaydı ama müşrikler onun cesedine müsle yapmışlardı; yani organlarını kesmişlerdi, o halde babasını görmesini istemedikleri için Câbir'i alıkoymaya çalıştılar; ama Câbir ısrar edip babasının paramparça olmuş cesedinin başına gitti. Kaldırıp başını dizlerine koyduğunda: *"Rüyan gerçek oldu babacığım, özlediğin şehadete Allah seni kavuşturdu"* dedi. Câbir b. Abdullah orada ağlamaya başladı. Sonra akrabalarından bazıları geldi onlar da ağlamaya başladılar. Efendimiz (sas) onları uzaktan seyrediyordu. Bir müddet sonra onların yanına gitti; Câbir'e sarıldı ve dedi ki: **"Onun için ister ağlayın, ister sevinin; şu an melekler arşa kadar onu kanatları ile gölgelemektedirler!"** Bu sözler biraz teskin etti Câbir'i... Efendimiz (sas) oradan ayrıldı. Câbir yine oturdu, babasının bedenin yanına sessizce ağlamasını sürdürdü. [22]

O esnada kız kardeşlerinden biri ona bir deve getirdi, babasının cesedini Medine'ye, kendi mahalleleri olan Selemeoğulları'nın mezarlığına getirmesi için... Câbir de babasının cesedini yükledi deveye; tam gidecekken münadinin sesi duyuldu. Diyordu ki münadi: *"Resûlullah! Şehitlerin götürülmemesini emrediyor, şehit öldüğü yere defnedilir diyor. Her kimin şehidi varsa, yerinde bıraksın ve Efendimiz'i beklesin!"* O anda Câbir, bu emir gereği babasını deveden indiriyor ve Efendimiz'i bekliyor. Efendimiz (sas) şehitler için mezarlar kazılmasını istiyor; mezarlar kazılınca; şehitlerin sayısı çok, mezarlar az olunca, ikişer ikişer defnedilmesini istiyor. Sahâbe her seferinde soruyor; "Ya Resûlullah! Falancayı kim ile defnedelim? Kimi üste kim alta koyalım!" Efendimiz'de (sas) isimlere bakıyor ve ona göre yönlendirme yapıyordu. Meselâ diyordu ki: **"Hz. Hamza'yı yeğeni Abdullah b. Cahş ile defnedin. O çok iyi Kur'ân bilen sahâbiyi alta, daha az bileni üste koyun!"** Sahâbe, Efendimiz'in (sas) dediği gibi defnediyorlardı.[23]

Sıra Amr b. Cemuh'a gelmişti.. Bu sahâbînin bir ayağı sakattır, topaldır; böyle olduğu için Efendimiz (sas) onu Bedir'e almamıştır, ama Uhud'a o zorla gelmiştir. Çok uzun boylu olduğu için onun mezarını biraz uzun kaz-

[22] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 344.

[23] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 19; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, I, 336.

mıştır sahâbe... Onu mezara koyduktan sonra sahâbe sordu: "Ya Resûlullah! Amr uzun boyludur, ona uzunca bir mezar kazdık, onun yanma onun gibi uzun olan birini mi defnedelim?" Efendimiz (sas) dedi ki: **"Kısa boylu olmasına rağmen Abdullah b. Amr'ı oraya koyun; çünkü onlar dünyada birbirlerini çok severler, birbirlerinden ayrılmazlardı; mezarda da beraber olsunlar!"** Efendimiz'in (sas) bu sözünün üzerine denilen yapıldı ve bu iki dost aynı mezara kondu. Şehitlerin defni bittikten sonra Câbir b. Abdullah babasının kabri başına oturdu ve ağlamaya başladı. Onu uzaktan seyreden Efendimiz (sas) de ağlıyordu. Bir müddet sonra Efendimiz (sas) geldi ve Câbir'in kollarından tutarak ayağa kaldırdı ve ona sarılarak teselli etti. [24]

Zorlu Bir Hayat

Câbir b. Abdullah, Uhud'da babasını kaybedince, bir taraftan şehit olmasına seviniyor, bir taraftan da üzülüyordu. Çünkü babası ona 9 kız kardeşini emanet etmiş, bir de ciddi oranda bir borç bırakarak gitmişti. Şimdi Câbir hem kız kardeşlerine bakmak hem de babasının borçlarını ödemek durumundaydı. Bu da çok kolay değildi. O günlerin birinde Efendimiz'in (sas) yanına gelmişti. Efendimiz (sas) onu çok düşünceli görünce: **"Ne oldu Câbir? Bir sıkıntın mı var?"** diye sormuştu. Câbir b. Abdullah: "Ya Resûlullah! Babam şehit oldu, geriye bakmam için 9 kız kardeş, bir de bayağı bir borç bıraktı. Ben şimdi ne yapacağım!" dedi. Efendimiz (sas): **"Babanın ahiretteki durumunu sana bildireyim mi?"** dedi. Câbir heyecanla "evet" dedi. Efendimiz (sas) dedi ki: **"Allah babanla perdesiz bir şekilde cennette konuştu. Onu diriltti ve ona sordu: "Ne istersin benden?" Baban dedi ki: 'Ya Rabbi! Şehit olmak ne güzel bir duyguymuş ne olur beni bir daha öldür; gideyim senin için savaşayım öleyim, bir daha senin huzuruna geleyim. Yine beni öldür, gidip yine geleyim ve bu hal hep devam edip dursun!' Rabbimiz babana dedi ki: 'Hüküm verilmiştir, bir daha dünyaya dönmek yoktur!' Rabbinin bu sözü üzerine baban dedi ki: "O zaman Ne olur Ya Rabbi! Şehitlerin elde ettikleri bu güzellikleri bunlardan habersiz olan kardeşlerimize bildir!"** Bunun üze-

[24] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, III, 344.

rine Rabbimiz, Âl-i İmrân Sûresi'nin 169. ayetini indirdi.[25] ***"Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin, bilakis onlar diridirler ve Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar!"***[26] Câbir b. Abdullah bu sözleri duyunca tüm dertlerini unuttu, sevinç içerisinde Efendimiz'in (sas) dediklerini dinledi. Sonra Efendimiz (sas), Câbir'e borçları konusunda dua etti. Daha sonra Efendimiz (sas), hem sahâbeye bu konuda Câbir'e yardımcı olmalarını istedi hem de bizzat kendisi alacaklıları dolaşarak, Câbir'i sıkıştırmamalarını onlardan talep etti. Alacaklılardan büyük bir kısmı Yahudi olduğu için pek de yardımcı olmamışlardı. [27]

Câbir b. Abdullah da gayretini biraz daha arttırdı, tarlada biraz daha terledi; çünkü borç konusunda Efendimiz'in (sas) beyanlarını çok iyi biliyordu. Borçlu olarak Allah'ın huzuruna gitmemek için elinden gelen gayreti gösteriyordu. Beşer olarak elinden geleni yaptı; hasat zamanı mahsulü topladı. Efendimiz (sas), ona: **"Mahsulü topladığında bana haber ver, alacaklılarına ben dağıtayım"** demişti. Hemen Efendimiz'i (sas) çağırdı. Efendimiz (sas) toplanan o hurmaların başına geçti ve alacaklıları çağırdı. Allah, Peygamberinin elinin dediği o mahsulü bereketlendirmişti, her gelen borcunu alıp gidiyordu. Mahsul bitti, borçta bitmişti. O gün Câbir için bir bayramdı. Sordu Efendimiz'e: "Ya Resûlullah! Bu bir mucize, bu mucizeyi anlatayım mı başkalarına?" Efendimiz: **"Anlat"** demişti. [28] İzni alınca anlatmış, bizim de böyle haberimiz olmuştu.

Hendek Gazvesi'ndeki Hatıraları

Uhud gazvesinden sonra Câbir b. Abdullah, bu kadar sorumluluğu ve sıkıntıları olmasına rağmen Efendimiz (sas) ile beraber tüm gazve ve seriyyelere katılmıştı. Kendi ifadesi ile: *"Ben, Resûlullah ile beraber tam 19 gazveye katıldım"* diyecekti. [29]

[25] Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân*, 18.
[26] Âl-i İmrân 3/169.
[27] Mâlik, *Muvatta, Cihad*, 49; İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 432.
[28] Buhârî, *Vesâyâ*, 36.
[29] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 243.

Uhud'un hemen arkasından meydana gelen ve sadece Uhud'a katılanların katılması emredilen Hamraü'l-Esed'e Câbir b. Abdullah, Efendimiz'in (sas) özel izni ile katılmış, sonra Hendek, Hudeybiye, Hayber, Zatü'r-Rika, Mekke Fethi, Tebûk ve daha niceleri onun hep içinde bulunduğu gazveler olmuştu. [30]

Câbir b. Abdullah'ın Hendek Gazvesi sırasındaki hatırası çok güzeldir. Olayı bizzat kendisi anlatır. Başta Buhârî ve Müslim olmak üzere, onlarca hadis ve siyer kaynağında da bu hadise nakledilir. Der ki Câbir b. Abdullah:

"Hendek Gazvesi'nin öncesinde Selmân-ı Farisi'nin görüşü üzerine Hendekler kazılmaya başlanmıştı. Efendimiz (sas) de bizimle beraber kazmalar savuruyor, topraklar taşıyordu. Günler geçmişti, doğru dürüst yemek yiyememişti. Açlıktan takatinin kesildiği anlardı. Eve gittim, hanımıma sordum: 'Evde bir şey var mı?' diye... Hanımım [bir rivayete göre] bir tavuk, [başka bir rivayete göre bir oğlak] olduğunu söyledi. Dedim ki: "O oğlağı kesip pişirsen, biraz da yanına arpadan şehriye yapsan, Efendimiz'i (sas) yemeğe davet etsek ne kadar güzel olur. Hanımın tamam dedi, hemen oğlağı kestik yemeği tencerenin üzerine koyduk ve ben hendeğin olduğu yere geldim. Bir fırsatını kollayıp, kimselere belli etmeden Efendimiz'i (sas) yemeğe davet edecektim. Bir aralık baktım Efendimiz tek başına... Hemen koştum yanına; "Ya Resûlullah! Evde bir oğlağımız vardı onu kesip yemek yaptık, seni yemeğe davet etmek için geldim!" Bunu Efendimiz'e (sas) söylediğimde bir anda Efendimiz (sas) Hendek'te çalışan sahâbîlere baktı, isârın zirvesinde duran Efendimiz (sas) dedi ki: **"Beni yalnız mı davet ediyorsun!"** Utandım ve dedim ki: "Ya Resûlullah! İstersen Ebû Bekir ile Ömer'i de davet edebiliriz." Efendimiz (sas) bir daha bana: **"Ey Câbir! Bizi tek mi davet ediyorsun?"** dedi. Ben daha fazla utandım ve dedim ki: "Ya Resûlullah! Ne yapalım yemek az, ancak birkaç kişiye yeter!" Efendimiz (sas) o anda dedi ki: **"Ey muhacir ve ensâr topluluğu kardeşiniz Câbir sizi yemeğe davet ediyor!"** [Câbir b. Abdullah diyor ki:] Ne yapacağımı şaşırdım ve *"İnna lillah ve inna ilahi raciûn"* dedim. Efendimiz (sas) dedi ki: **"Git hanımına söyle geliyoruz! Tencereye karışmasın ben gelene kadar..."** Câbir b. Abdullah

[30] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 243; İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 433.

koşa koşa eve geldi. Hanımına dedi ki: "Hanım, Efendimiz (sas) geliyor, arkasında da bir ordu, hepsi yemeğe geliyorlar, ne yapacağız biz şimdi..." [Hanımım] dedi ki: "Sen Efendimiz'e (sas) ne kadar yemeğimizin olduğunu söyledin mi?" Ben de "Evet!" dedim. O da: "O halde niye endişeleniyorsun, Efendimiz (sas) işini bilir!" [Hanımın bu sözleri Câbir'i biraz olsun rahatlatıyor. Efendimiz (sas) geliyor, arkasında bir ordu...] Efendimiz (sas) bana dedi ki: **"Kapıda nöbet tut ve onar onar sahâbîyi içeriye al!"** Ben de öyle yaptım. On kişi giriyor, yemek yiyor çıkıyor, her çıkana soruyorum: "Doydunuz mu?", "Evet" diyorlar, "Elhamdullillah" diyorlar. Tüm sahâbe yedi o yemekten sonra içeriye ben girdim, ne göreyim yemek aynen duruyor. Efendimiz (sas) beni sofraya davet etti ve dedi ki: **"Ey Câbir! Yemeğinizi yeyin, sonra komşularınızla paylaşın, açlık insanları perişan etti! Allah yemeğinizi, evinizi bereketlendirsin ve bereketini daim kılsın"** [Câbir diyor ki:] Bolca yedik o yemekten, sonra komşularımıza ikram ettik! Allah için atılan bir adımın nasıl bereketlendiğine hep beraber şahit olduk. [31]

Câbir b. Abdullah böyle bir güzelliğin yaşanmasına da vesile olmuştu. Onu biz Zatur-Rika gazvesi sırasında yine Efendimiz'in (sas) yanında görüyoruz.

Nebevî Müjdeler

Zaturrika Gazvesi Hicretin 7. yılında bölgenin en meşhur ve güçlü Arap kabilesi Gatafanlılara karşı yapılmıştı. Bu savaşın nasıl cereyan ettiğine dair en güzel rivayetleri de bize yine Câbir b. Abdullah aktarır. Meselâ bu savaş sırasında kılınan korku namazını, Gavres isimli zatın Efendimiz (sas) ile hatırasını ve daha nice şeyleri... [32] Savaşın sonrasıdır, Müslümanlar Medine'ye dönüyorlar... Câbir b. Abdullah'ın devesi yaşlı olduğu için hep geride kalıyor. Efendimiz (sas) bunu fark edince, Câbir'in yanına geliyor, geride kalma sebebinin devesi olduğunu anlayınca, Câbir'e diyor ki: **"Çöktür deveni!"** Câbir b. Abdullah çöktürüyor, Efendimiz elindeki sopa ile deveye hafifçe dokunuyor ve devesi için dua ediyor. O anda deve canlanıyor ve genç bir deve gibi hızlıca koşmaya başlıyor. Öyle ki Câbir bir anda ordunun en

[31] Buhârî, *Meğâzî*, 29; Müslim, *Eşribe*, 141.
[32] Buhârî, *Meğâzî*, 32; Müslim, *Salâtü'l-Müsafirîn*, 310.

mamaktır. Küçüklük ise kendini olduğundan büyük göstermektir. Pazarlık yapılır, en son bir fiyatta anlaşılır. Medine'ye gidince para ödenecek, deve teslim edilecektir. Medine'ye gidilince Efendimiz (sas) o parayı Câbir b. Abdullah'a öder, deveyi ondan alır; sonra deveyi yeniden ona hediye eder. [36]

O sefer sırasında bu devenin pazarlığı, satışı çok uzun sürdüğü için o geceye *Leyletü'l-Bair* denmiştir. Deve gecesi anlamında... Ve o gece Efendimiz (sas) hiç kimseye yapmadığı bir şeyi Câbir'e yapar. Adını anarak tam yirmi beş kez Câbir b. Abdullah için istiğfarda bulunur.[37] Bu ne demek biliyorsunuz değil mi? Peygamber'in istiğfarı cennet müjdesidir. 25 defa O'ndan istiğfar almak herkese nasip olan bir nimet değildir. Allah, Câbir b. Abdullah'ın samimiyet, ihlâs, fedakârlık, zor şartlar altında helal lokma kazanma hassasiyeti ve ailesine karşı sorumluluğunu yerine getirme azmi sebebiyle böyle bir mükâfata onu eriştirmiştir.

Halifeler Döneminde

Câbir b. Abdullah o günden sonra da Efendimiz'i (sas) hep bir gölge gibi takip etmiştir. Efendimiz (sas) ondan razı olarak bu dünyadan gitmiştir. Onun Halifeler dönemindeki hayatı da oldukça hareketli ve bereketlidir. Onun cihad sahasındaki hali bir başka, ilim sahasındaki hali ise daha başkadır. Hayatının bu iki sahası içinde biraz özet niteliğinde bilgileri sizlere vermek isterim.

O, Halifeler döneminde hep cihad meydanlarındadır. Hz. Ömer zamanında Şam fetihlerine katılmış, Rumlarla yapılan savaşlarda bulunmuştur. O seferlere ait şöyle bir hatıra anlatılır. "Ravi diyor ki: Mâlik b. Abdullah el-Has'âmî'nin kumandasında bir bölük askerdik. Rum topraklarından geçtiğimiz sırada Mâlik, bineğinin yanında yürümekte olan Câbir b. Abdullah'a yaklaşarak: 'Ey Ebû Abdullah, atına binsene, Allah onu sana binesin diye verdi,' dedi. Câbir de: 'Bineğimi dinlendiriyorum, insanlara da yük olmuyorum. Hem ben Resûlullah'ın (sas): **"Ayakları Allah yolunda tozlanan kimseye**

[36] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 434, 435.

[37] "Resûlullah (sas) leyletü'l-ba'ir/deve gecesinde tam yirmi beş defa benim için istiğfar etti." İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 243; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, IV, 494.

önüne geçiyor. Efendimiz (sas) bu hali görünce mübarek dişleri görünene kadar gülüyor. [33]

O yol sırasında, Efendimiz (sas) Câbir ile sohbet ediyor. Bir ara söz evlilikten açılıyor. Efendimiz (sas) diyor ki: **"Câbir sen bir müddet önce evlendin değil mi?"** "Evet Ya Resûlullah" diyor. Efendimiz (sas): **"Kiminle evlendin, kız mı, dul bir hanım mı?"** Câbir: "Ensârdan dul bir hammla" diyor. Efendimiz (sas) diyor ki: **"Senin gibi genç, güzel ve yakışıklı bir adam niye dul bir hanım ile evlensin. Genç ve doğurgan bir kadın ile evlenseydin ya; onunla şakalaşır, daha fazla neşelenirdin..."** Bunun üzerine Câbir diyor ki: "Ya Resûlullah! Biliyorsun bir sürü kız kardeşim var. İstedim ki olgun bir hanım ile evleneyim, onları idare etsin. Genç biri ile evlenseydim belki sıkıntı olacaktı." Efendimiz (sas) bu sözü duyunca çok memnun oldu ve Câbir'e yaptığı bu fedakârlıktan dolayı dua etti. [34]

Asıl dua bu konuşmanın arkasından gelecekti. Câbir b. Abdullah'ın evlendiği bu hanım Mâlikoğulları'ndan Süheyme bint Mes'ûd adında bir hanımdı. O da gerçekten çok farklı bir hanımdı. Daha önce bir evlilik yapmıştı. Câbir ile evlendiğinde birçok sorunun yaşandığı bir eve geldi. Ama hiçbir zaman o sorunları asli işinin önüne geçirmedi. Ne Câbir'in kız kardeşlerini ne Câbir'in maddi sorunlarını kendine dert edinmedi. O kız kardeşlere anneleri gibi davrandı. Câbir de ondan çok razı ve memnun oldu, her daim bu hanımını iyilikle andı. [35]

Yolculuk devam ediyor, Câbir'in devesi tüm develeri geri de bırakıyor. Efendimiz (sas) bunun üzerine Câbir'den o deveyi kendisine satmasını istedi. Câbir devesinin çok değerli olduğunu söyleyerek - değeri ona kazandıran Efendimiz'dir (sas) biliyorsunuz- çok yüksek bir fiyat istedi. Efendimiz (sas) onunla pazarlığa başladı. Sahâbe ile Efendimiz (sas) arasındaki bu insani ilişki o kadar güzeldir ki zaten sahâbeyi sahâbe yapan, Efendimiz'in (sas) onlara sağladığı bu ortamdır. Şimdilerde büyük gözükmek için rol yapanların kulakları çınlasın. Asıl büyüklük, büyük olmasına rağmen kibir yap-

[33] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 435.
[34] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 441.
[35] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2545.

Allah cehennem ateşini haram kılmıştır" buyurduğunu işittiğim için ayaklarımı Allah yolunda yürütüyorum.' dedi. Mâlik onu geride bırakarak yoluna devam etti. Bir müddet yürüdükten sonra Mâlik baktık ki Câbir halen yayan yürüyor. Sesini Câbir'e duyurabileceği bir mesafeye kadar yaklaştıktan sonra durdu ve yüksek sesle: 'Ey Ebû Abdullah, artık atına bin. Allah onu sana binmen için vermiştir!' diye bağırdı. Câbir böyle yapmaktaki amacını bir kez daha sesini yükselterek dedi: 'Atımı dinlendiriyorum, kavmime de yük olmuyorum. Resûlullah'ın (sas): **"Ayakları Allah yolunda tozlanan kimseye Allah cehennem ateşini haram kılmıştır."** buyurduğunu işittiğim için ayaklarımı tozlandırıyorum.' dedi. Bu sözü askerler duyunca hepsi atlarından aşağıya indiler ve yürümeye başladılar." Ravi sözün devamında diyor ki: "Hayatım boyunca böyle bir manzara görmemiştim, binlerce asker atlarının iplerini tutmuş, yayan bir biçimde yürüyorlardı." [38]

Hz. Ali döneminde Câbir b. Abdullah, Hz. Ali'nin saflarındadır. Cemel'de Sıffin'da, Nehveran'da o hep Hz. Ali'nin yanındadır. Hz. Ali şehit olunca, Medine'ye geri dönmüştür. O yıllarda Muaviye b. Ebî Süfyan, Medine halkından biat almak için Büsr b. Ebî Ertat'ı oraya göndermiştir. Büsr, Medine'ye gelince Câbir b. Abdullah için bir ferman yayınlar. Der ki: "Câbir b. Abdullah gelip biat etmeyinceye kadar kimselerden biat alınmayacaktır." Câbir'in biat etmeye pek niyetinin olmadığı anlayan Muaviye böyle bir yol kullanacaktır. Olayı Ümmü Seleme validemiz ile istişare eden Câbir b. Abdullah, karışıklığa sebep olmamak için daha sonra gelip biat edecektir. [39]

Hicretin 49. senesine gelince, Medine'ye aşırı bir yağmur yağmış, sel suları Uhud şehitlerinin kabirlerinin üzerlerini açmıştı. Dönemin valisi şehit yakınlarını çağırmış gelin sizin de rızanız ile bu kabirleri başka bir yere nakledelim demişti. Câbir b. Abdullah diyor ki: "Biz de gittik, herkes kendi şehidinin başucunda idi. Allah'a yemin ederim ki 46 sene sonra babamın cesedini gördüğümde sanki yeni şehit olmuş gibiydi. Sakalının ıslaklığı, bedeninde ki kanların canlılığı bizi âdeta sarsmıştı. Sanki uyuyor gibiydi."[40] Bu hadise

[38] İbn Hibban, *es-Sahih,* 2/396; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid,* 5/286.
[39] İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 437, 438.
[40] İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1099; İbn Esîr, *Usdü'l-Gâbe,* III, 433.

sırasında Câbir b. Abdullah babasının cesedini getirip Baki Kabristanlığı'na defnedecekti.

Bir Âlim Olarak Hz. Câbir

Câbir b. Abdullah'ın ilmi hayatına gelince, onun Suffa'da yetişen biri olduğunu ve 1540 hadis rivayet ettiğini söylemiştik. O sahâbenin fakihlerinden sayılır, fetva için kendisine müracaat edilirdi. Yıllar yılı kurduğu ders halkaları ile nice âlimlerin yetişmesine vesile olmuştu. Tabiîn âlimlerinden hangisini hatırlarsak, o isim bir şekilde Câbir b. Abdullah'ın ilim halkalarından nasiplenmiştir. Saîd b. Müseyyeb, Ata b. Ebî Rebah, Hasan-ı Basrî, Mücahid, Şâ'bi, Tavus b. Keysan, Muhammed el-Bakır ve daha niceleri hep onun ilim meclislerinde bulunmuşlardır. [41]

Onun sahâbî içerisinde en önemli konumlarından biri de birçok sahâbî gibi hadis rivayetindeki hassasiyetidir. Meselâ onun, bizzat kendisinin Resûlullah'tan (sas) işitmediği, fakat ravisinin Abdullah b. Üneys olduğunu öğrendiği bir hadisi kaynağından öğrenmek için Şam'a bir ay süren yolculuk yaptığını görüyoruz.

Bu olayı kendisi şöyle nakleder: "Ravisi olan sahâbînin hayatta olduğunu bildiğim bir hadis işitmiştim. Derhal bir deve aldım, ona binerek bir ay süren bir yolculuktan sonra Şam'a geldim. Bir de baktım ki Abdullah b. Üneys ordadır. Kapıcısına: "Câbir'in kapıda olduğunu ona söyle" dedim. Abdullah çıktı, evin kapısında karşılaşınca: "Câbir b. Abdullah!" dedi ve hemen boynuma sarıldı. "Evet, benim bilmediğim bir hadisi, senin Resûlullah'tan işitmiş olduğunu öğrenince sana geldim" dedim. Bunun üzerine o, Allah Resûlün'den duyduğu: **"Üzerinde mazlum bir kimsenin hakkının olduğu kişinin cennete giremeyeceği"** hadisini nakletti.[42]

Yine başka bir seferde, onun bir tek hadisi öğrenmek için Mısır'da bulunan Ukbe b. Âmir'in yanına gittiği ve o hadisi öğrendikten sonra tekrar

[41] M. Yaşar Kandemir, *DİA*, "Câbir b. Abdullah", VI, 531.
[42] Buhârî, *İlim*, 19; Ebû Ğudde, Abdulfettah, *Sâfâhât min Sabri'l-Ulema*, s. 44.

Medine'ye döndüğü bilinir. Bazı kitaplarda ona nispet edilen şahsi sahifelerden bahsedilir.[43]

Vefatı

Câbir b. Abdullah'ın ilim, cihad, takva, zühd ve mücadele ile geçen ömrünün son demleri biraz sıkıntılıdır. Özellikle Haccac-ı Zalim'in Medine'ye saldırısı sırasında, onlara karşı gelmesi ve ilerleyen yaşına rağmen ellerinin kurşunla damgalamasına sebep olmuştur. Hayatının sonlarına doğru gözlerini kaybeden Câbir b. Abdullah, buna şükredecek: *"Zalimlerin zulümlerini görmemek için Allah gözlerimi aldı. Keşke gözümün gittiği gibi kulaklarım da gitseydi de onlara dair bu haberleri ne işitseydim ne de bilseydim!"* diyecektir. [44]

Hicretin 78. yılında, miladî 697'de; hastalandığında çocuklarına ve talebelerine: "Ne yapıp yapın, cenaze namazımı Haccac'a kıldırmayın" diye vasiyet etmişti. Vefat edince, onun vasiyeti gereği o günler Medine valisi olan Hz. Osman'ın oğlu Eban cenaze namazını kıldıracak ve Baki Kabristanlığı'na, babasına yakın bir yere defnedilecekti.[45] 90 yıllık uzun ve bereketli bir ömür böylece nihayete erecekti. Allah, ondan da babasından da halasının kocası olan Amr b. Cemuh'tan da hanımı Süheyme'den de tüm ashâbdan da ebeden razı olsun; olmuştur da...

Allah, ashâbdan razıdır; Kur'ân bunun ispatıdır.[46] İstiyor musunuz Allah sizden ve bizden razı olsun? Bunun iki yolu var.

Birincisi: Sen Allah'tan razı ol ki o da senden razı olsun. Önce razı ol, verdiği vermediği her şeye; razı ol aldığı, almadığı her şeye; işin bu noktadan başladığını unutma!

[43] İbn Abdilberr, *Câmi'u Beyâni'l-İlm*, I, s.94.
[44] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 439.
[45] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 443.
[46] *"İslâm dinine girme hususunda öne geçen ilk muhacirler ve ensâr ile onlara güzellikle tabi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur."* Tevbe 9/100.

İkincisi; Allah'ın senden razı olması için, salih amellerini çoğalt. Duy Câbir b. Abdullah'ın hayatının üzerinden alınan şu mesajları ki yolun sahâbenin yolu olsun, imanın kalitesine ashâb seviyesi gelsin.

CÂBİR B. ABDULLAH'IN HAYATINDAN MESAJLAR

- Başkalarının emeği ile değil, ellerinin emeği ile geçin ki Allah ve Resûlü o elleri sevsin ve cehennem azabı o ellere haram olsun.
- Helal dairesi geniştir, keyfe de kâfidir; bahanelere sığınıp haramları meşru görme ki işin, gücün, imanın bereketlensin.
- Mideni doyurduğun gibi ruhunu da sohbetle, kelimelerle doyur ki gerçek manada dinlenebilesin, yüreğinin ve gözünün açlığını giderebilesin.
- Beşer olarak elinden gelen ne var ise onları ortaya koy ki elinden gelmeyenler için rahmete muhatap olasın, ilahi teveccühlere mazhar kılınabilesin.
- Helal lokma hassasiyetin, ilim azığın, mücadele azmin ve Allah yolunda cihad en büyük emelin olsun ki Câbir gibi, Peygamberden dua alasın, istiğfar kazanasın, cennette onlara komşu olabilesin.